

има задатак не само да постави poetичку потку певања, већ и значењске оквире на којима се прелама доживљај света. Контекст је она врста семантичког упоришта од којих полази и којем се враћа свака испевана замисао. Попут аксиоматског аспекта погледа на свет, што се распростире универзалност бића песничтва.

У тако скицираном простору Лалић се традицији враћа још два начина који, иако нису новина у његовом опусу, представљају значајне конституенте Писма. Први је ерудитско обраћање познатим темама из сфере литературе и културне историје, које поета доцгус нашега времена креативно надграђује, подразумевајући помињани онтолошки модел. Други се усмерава на употребу традиционалних облика, као што су сонет, елеггија, молитва или страмбото (критика је већ приметила да је то први страмбото у српској поезији). Овом се поступку придружује и употреба традиционалног метра (хексаметар), па и настојање песника да се изражава што је могуће чистијим, исклесаним римама. И баштињени формални поступци сасвим су у складу са већ помињаним онтолошким моделом апсолутизовања текста-

/лирике. У свету чија је основна претпоставка песничтво, песник се може кретати тако што усваја (или негира) препознатљива средства његовог исказа, подражавањем његове стварности. Елстетизам и ерудиција, на формалном и садржинском плану, последице су постмодернистичког скретања ка сфери језика. А захваљујући песничком умећу Ивана В. Лалића, потреби да се стих изведе до беспрекорности и савршенства, доби-ли смо једну од најбољих песничких књига које су се у нас појавиле последњих година.

Домети Писма се, свакако, не испријљује његовим полазним претпоставкама и формалним квалитетима. Указаће се тек на посебно занимљиво виђење нестварног и непостојања, које до највећег изражава долази у циклусу *Десет сонета неурођеној кћери*, као нарочитих конституентата стварности и постојања, на теме пролазности и нестајања, те на мистично сједињавање — у — пролазности са сабласном лепотом небја. Критика не би требало да је склона топлим и нежним речима. Упркос томе, Ваш критичар је склона да Писмо, са недвосмисленим интензитетом тих епитета, препоручи за читање. □□

ИСКРЕ СТРЕПЊЕ

Бланка Недовић: АПОКРИФ О ИВЕРЈУ, »Пегаз«, Београд, 1992.

Бранислав Пантвић

»Безгласно шапну тмина да јесам небеско семе траг што у себи вене дах што путује у часу када ће звезде да букну у вечном чистом гласу«.

(Свитака о изгнаном, 18)

Живимо окружени бесконачном множином тајни. Али, ма како биле загонетне тајне које окружују биће — најзагонетније и најзубудљивије је што тајна уопште постоји, што ми као да смо заувек и коначно одсечени од извора и почетака живота. Као да је неко још пре стварања света одлучио да човеку затвори приступ до онога што је за њега потребније и важније од свега. »Нека се осуши моја рука, нека онемим, ако тебе заборавим, Јерусалиме« — већ две хиљаде година понављају се за псалмопевцем ове речи. »Колико пута треба да умрем — да за служим твој камичак, Господе?« — подиже свој глас песникања Бланка Недовић у 22-ом »Феничанском запису о огледалу«. Зар псалмопевац није знао да Нужност не слуша ни уверења, ни клетве? Зар песникања не зна да Нужност ништа не слуша и ничег се не боји, и да ће њен глас морати да буде глас вапијућег у пустињи? Подједнако они то добро знају, али заборављају на власт Нужности, на несавладивост овога незнаног и страшног непријатеља и, ништа унапред не замишљајући, ступају с њим у последњи окршај.

Након кратких записа који сачињавају први део збирке под насловом »Феничански запис о огледалу«, којем неретко »језичка чистота и сликовно-символистичка слојевитост« певања, како се вели у рецензији, у ствари, задовољавају облике стерилности и празне скице, следи други део збирке чији наслов

носи цела књига. Ни овај део, као ни четврти ни пети, заправо, у свом бесмисленом, подсвесно израслом, грозovitом низању разноврсних примерака животињског и биљног света, не представљају »лепршаво ткиво« заборављених и у бездан бачених слика. »Пунктуелно расламсавање света у субјекту«, којим лирски песник ништа не постиже, већ се дословно препушта надахнућу, остварено је у трећем и средишњем делу збирке под насловом »Свитака о изгнаном«.

Песничка визија се овде приближила самом средишту (подвукао Б. П.) певања и мишљења крећући на пут у лику Вука Исаковића. Грбови не кренуше за њим, само га сенке прате, и »дубоке ледене звезде/ траг су изгнане чежње«. Песникања понавља у разним варијацијама да »глас згасну у грлу«, »безгласно шапну тмина«, »с тајним се гласом бори«, али зато светлост Божија што »као сунчокрет бризну«, води својим трагом. Светлом је озарена тама, нада је то, и вера и љубав, док искре стрепње господаре снажно срцима ускрслих.

Господе/ стрепиш ли ти икад од себе/ као што изгнаник/ дах твој/ стрепи у тишини од тебе«

/Свитака о изгнаном, 16/

»Кад твој ме поглед додирну/ тело ми постаде дом/ жива земља проже/ тишину, незнану претњу/ дубину страну и свету«

/Свитака о изгнаном, 17/

Могли бисмо рећи да је, управо, овај »свитака«, а не »иверје« које се »дослухује фантомским боловима«, »заборављеним утварама«, и »мрмља бајалицу о светом зачећу«, оно што у потпуности ствара утисак воде живота која тече кроз песникове руке. Ништа не остаје цело, јасних обриси, само се као плод лирског постојања враћају ове непостојане, али тајанствене речи.

Алекса Шантић СУНЦЕ ТУБЕГ НЕБА

Догађаји у Босни и Херцеговини повредили су старе и отворили нове ране, које се једино могу залечити речима разума и љубави.

Шантићеве песме, пуне љубави за национално и социјално потлачене, с јаким револтом против тираније и социјалних неправди, учиниће време у коме живимо ако не лепшим, оно бар подношљивијим

Књигу можете наручити телефоном
62-43-95; 53-35-890; 53-35-678
ЈАНЕКС, Кнез Михаилова 29 стан 12 Београд
ПЛАЋАЊЕ ПОУЗЕЋЕМ

ЛИРСКО БИЋЕ

Марија Васић: НЕВИНЕ ГОДИОНЕ, »Пегаз«, Београд, 1992.

Бранислав Пантвић

»Јадна жабо гледајући те мислио сам о бескрају и о својој слаости. ево још једног бића узвишенијег од оних на земљи. рекох у себи и то божанском вољом. зашто нисам и ја од тих. зашто има неправде у божанским одлукама« (белина казальке)

Величанствен је закључак Јововог завршног — говора, јер нигде у књижевности није снажније исказана суштина људског достојанства у отуђеном свету но што је исказује то јадно створење које црпао струже себи приштеве. Песникања Марија Васић говором свога лирског бића (подвукао Б. П.) допире до извора ствари, до метрополевлдавине душе, и из њега црпе богат и машовит рукопис. Она, попут библиског Јова, не тврди да је »невина«, већ каже да је оно што јој се догодило и што се непрекидно и изнова догађа богугодном човеку у силној несразмери с ма чиме што је уопште могао да учини. Другим речима, та ситуација не може да остане у оквиру закона и мудрости, и ниједно узрочно објашњење не задовољава.

За »лабудову песму« Марије Васић не постоји никаква супстанца у чулном облику, него само акци-

денције, ништа трајно — само пролазност. О томе сведоче све песме из првог дела збирке, а посебно песме под насловима: глоса, глоса против марије, сунцаиграч, кенгур живот и рукопис тајне. Писане под Лотреамоновом црном звездом и његовим златним печатом на почетку сваког од оба дела збирке, оне су прави ватромет британских слика, грубе неочекиваности и депативизованог говора, који уз ефекте необичавања показује склоност ка прозном ритму говора. И то није све. Определити се да се у левијатановом трабуху, у свету изложеном људским процесу природе и среће, разликује од других пишући не само у стиховима други део збирке, чужене »Легиие вечного испаштања«, песникања започиње излагањем временитог бивствовања заблуделог човека и откривањем вела са »приватног« или »литерарног бића«, а у њеном случају устврдрили бисмо лирског бића. То чини у дискурсу: бродару, о лакомислени, поред хумке.

Марија Васић се у целој збирци препушта дословно надахнућу. Њено лирско биће је аутентично и откривалачко. Док јој надахнуће даје расположено и језик, она пева неонамерно речи као плод лирског постојања трајнијег од било каквог расположења и потребе.